

Gemeenten werken autonoom, maar onder bestuurlijk toezicht

Gemeenten nemen in volledige vrijheid initiatieven voor elk beleid dat niet voorbehouden is aan een andere overheid.

Deze **gemeentelijke autonomie** stelt hen in staat om binnen een wettelijk kader onder eigen verantwoordelijkheid en in het belang van haar inwoners, een aanzienlijk deel van de openbare aangelegenheden zelf te regelen en te beheren.

Dit betekent onder meer dat gemeenten:

- de gemeenteraad en het college van burgemeester en schepenen samenstellen, via verkiezingen waaraan inwoners van de gemeente deelnemen. Het lokale wetgevend en uitvoerend orgaan (**institutionele autonomie**) wordt dus zonder inmenging van een andere politieke overheid aangesteld.
- gemeentebelastingen en aanvullende belastingen heffen, aanslagvoeten en soms ook de grondslag bepalen (**fiscale autonomie**).
- hun middelen toewijzen aan prioritaire beleidsdoelen (**beheersautonomie**).

Het **Europees charter van de lokale autonomie** garandeert op Europees vlak het begrip 'lokale autonomie'. De Raad van Europa heeft deze conventie op 15 oktober 1985 goedgekeurd. Dit bindende verdrag is tot nog toe door 47 staten bekrachtigd. In België is het charter sinds 1 december 2004 van kracht.

Hoewel gemeenten een zekere autonomie hebben, moeten ze in het algemeen belang handelen en de wet naleven. Die subordinatie, als tegenhanger van gemeentelijke autonomie, neemt concrete vorm aan door de uitoefening van het **bestuurlijk toezicht**.

Gemeenten kennen verschillende soorten bestuurlijk toezicht¹:

- **De controle op het lokale beheer** in het algemeen. Dit slaat niet enkel op de controle of gemeentebesturen de wet naleven (houden ze zich aan het financieel evenwicht en aan wettelijke bepalingen?), maar ook of ze het algemeen belang naleven. In Vlaanderen kan de toezichhoudende overheid sinds 2019 enkel nog beslissingen vernietigen, niet meer schorsen (Decreet Lokaal Bestuur).
- **Bijzonder toezicht**: opschorting, goedkeuring, het sturen van een commissaris voor de bij wet bepaalde handelingen.

¹ Zie ook fiche 5: Opdrachten en bevoegdheden van de gemeente